www.turkishstudies.net/social

Turkish Studies - Social Sciences

eISSN: 2667-5617

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

Sponsored by IBU

Katılımcı Sözlüklerde “Sosyal Hizmet Çalışma Alanı” ve “Sosyal Hizmet Meslek Elemanlarına” ilişkin İçerikler

Content On “Social Work Area” And “Social Worker” In Collaborative Hypertext Dictionaries

Esra Karakuş Umar* - Gizem Kasımoğlu** - Ebru Parlak***

Abstract: The social perspective on professions emerges in job descriptions. As a result, job descriptions are shaped according to the structure of the society. In the definitions related to social work discipline and field of study; Factors such as journal articles, professional studies dealing with social work, state policy, effectiveness of the profession in the field of practice, participatory dictionaries, social media, undergraduate and associate education in social work, environmental factors, cultural factors, and parental influence can be said to be effective. In this study, social work area and social worker concepts were evaluated in terms of collaborative hypertext dictionaries. With the descriptive content analysis technique, eleven collaborative hypertext dictionaries were evaluated over two main categories determined in the field of social work. The research focused on the field of social work and the definitions that exist on the field employees. As a result of the findings, it was seen that many factors affect the definition of social work. Collaborative hypertext dictionaries, which have an important place among these factors; The impact on the people who will choose the field, the impressions it leaves in the society and how these perceptions affect the field of social work are emphasized. As a result of the study, it is seen that there are many definitions in the collaborative hypertext dictionaries that contain positive and negative expressions about the social work area and field employees. By means of the definitions made, perceptions about the social work field and social worker formed in the society have been evaluated. The study focused on these problems; It aims to correctly promote the social work discipline needed in all areas of society and to eliminate false perceptions.

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Asst Prof. Dr. Ataturk University, Oltu Faculty of Life and Natural Sciences Department of Social Services

ORCID 0000-0003-1764-9394

esra.umar@atauni.edu.tr

** Lisans Öğr. Atatürk Üniversitesi, Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Undergraduate student, Ataturk University, Oltu Faculty of Life and Natural Sciences Department of Social Services

ORCID 0000-0002-0044-6307

gizemkasimoglu65@gmail.com

*** Lisans Öğr. Atatürk Üniversitesi, Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Undergraduate student, Ataturk University, Oltu Faculty of Life and Natural Sciences Department of Social Services

ORCID 0000-0001-9517-9178

ebruparlak782@gmail.com

Cite as/ Atıf: Karakuş Umar, E., Kasımoğlu, G., Parlak, E. (2020). Katılımcı sözlüklerde “sosyal hizmet çalışma alanı” ve “sosyal hizmet meslek elemanlarına” ilişkin içerikler. *Turkish Studies - Social*, 15(4), 1985-1995.
<https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.42786>

Received/Geliş: 07 April/Nisan 2020

Accepted/Kabul: 20 June/Haziran 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 25 June/Haziran 2020

CC BY-NC 4.0

Structured Abstract: Introduction

The social perspective on professions emerges in job descriptions. As a result, job descriptions are shaped according to the structure of the society. In the definitions related to social work discipline and field of study; Factors such as journal articles, professional studies dealing with social work, state policy, effectiveness of the profession in the field of practice, participatory dictionaries, social media, undergraduate and associate education in social work, environmental factors, cultural factors, and parental influence can be said to be effective.

Theoretical Framework

The reason for the emergence of the social work profession is that other social sciences are not sufficient in terms of implementation in the face of the problems experienced by individuals. In this study, the definitions in the content of the Collaborative Hypertext Dictionaries, which are effective factors in the perception of the social work profession, were emphasized. Turkey in the history of social services based on the 1980 work area is an area still today fully recognized by a segment of society. This was detected when Collaborative Hypertext Dictionaries, which are an internet project, were examined.

While examining the dictionaries, it is seen that the individuals who will choose the social service section benefit from the guiding effect of the dictionaries. The study focused on these problems; It aims to correctly promote the social work discipline needed in all areas of society and to eliminate false perceptions. In doing so, Collaborative Hypertext Dictionaries, which are widely used by all individuals, have been selected to enable visibility and accessibility.

The subject of this study is to examine the definitions of “social work area” and “social worker” in participating dictionaries. In the study, firstly, the main concepts related to social work were emphasized; The definition of social services, social worker as a concept, the purpose of this discipline, the social workers, past and present made up of social work practice and finally perception in Turkey has been referred to social workers.

Method

While doing research in social sciences; There are three perspectives: positivist, interpretive and critical. In this study, it was acted with an interpretive approach. The reason for choosing the interpretive approach in our study is to make sense of the role of Collaborative Hypertext Dictionaries in building the perception of the social worker. As a result, it is necessary to reveal and interpret the situations and details defined in the social work field in the media, where definitions related to the social work field are included. For this reason, in the Collaborative Hypertext Dictionaries examined, it is focused on the interpretations with the perspective that can be interpreted.

Only eleven current Collaborative Hypertext Dictionaries were determined from thirty-one Collaborative Hypertext Dictionaries that were up to date with the qualitative research method used. The reason for this is that only eleven dictionaries contain content related to social work area and social worker. In addition, the reason why the participant dictionaries were chosen as the data collection area was thought to be an area where Collaborative Hypertext Dictionaries could express their opinions comfortably. In conclusion, it can be said that the authors expressed their opinions more comfortably on such platforms.

Definitions in the Collaborative Hypertext Dictionaries examined were analyzed by content analysis technique. The reason for choosing content analysis as a data analysis technique in the study is that ideas related to the social work area are included in Collaborative Hypertext Dictionaries and these dictionaries can only be evaluated with content analysis. Thus, an analysis can be made to evaluate the ideas about the social worker.

Findings and Discussion

When Collaborative Hypertext Dictionaries were examined, it was seen that positive and negative definitions were made regarding the social work area and professional staff. These definitions are thought to have a guiding effect on the individuals who will choose the social service department. It can be said that this is due to the fact that the social work field in society is not fully and correctly understood.

In addition, the social work department is taught both in distance education faculties and in faculties offering formal education. It was also seen in the Collaborative Hypertext Dictionaries that it was found out

that it is not correct to teach the department in distance education faculties by those who work and who will work in this field. It can even be said that dictionaries cause negative perceptions about distance education faculties related to the social service department.

It is observed that the appointment rates were high in previous periods, but there were fluctuations in these rates from time to time, and the rate of appointment is seen to be reduced to the social work field, and social scientists such as sociologists, psychologists, psychology and guidance and psychological counseling, as well as individuals who have received social work undergraduate education.

Eleven Collaborative Hypertext Dictionaries which have been examined that this situation creates a negative perception on the individuals who want to choose the social service section are also seen in the dictionary. The recruitment of other social scientists along with the graduates of the social service department in the cadres caused the professional staff to work under the title of 'social worker' instead of the title of 'social service professional'.

Recently, news that involves behaviors that are not in line with human values related to professional staff leave both the institutions they work with and their colleagues with the same title in a difficult situation. In this context, as the Collaborative Hypertext Dictionaries users mention, in order for such news not to be included in the country's agenda or to be less included, it is necessary to provide professional staff with training that will improve their moral values in undergraduate education.

Suggestions

It is seen in the dictionaries that the profession is handled from different perspectives such as job opportunity, education process, moral values. Dictionaries with different definitions were found to have a positive and / or negative effect on individuals. By examining the definitions, the situation where the study area is located will be determined and will constitute a resource for the studies related to this.

Keywords: Social Work, Social Worker, Collaborative Hypertext Dictionary, Perception of Social Work, Content Analysis

Öz: Mesleklere ilişkin toplumsal bakış açısı, meslek tanımlamalarında ortaya çıkmaktadır. Neticede meslek tanımlamaları, toplumun yapısına göre şekillenmektedir. Sosyal hizmet disiplinine ve çalışma alanına ilişkin tanımlamalarda; dergi makaleleri, sosyal çalışmayı ele alan mesleki çalışmalar, devlet politikası, mesleğin uygulama alanındaki etkinliği, katılımcı sözlükler, sosyal medya, sosyal hizmet lisans ve ön lisans eğitimi, çevresel faktörler, kültürel faktörler, ebeveyn etkisi gibi faktörler etkili olmaktadır denilebilir. Bu çalışmada sosyal hizmet çalışma alanı ve sosyal hizmet meslek elemanı kavramları, katılımcı sözlükler açısından değerlendirilmiştir. Betimleyici içerik analizi tekniği ile on bir katılımcı sözlük, sosyal hizmet alanına ilişkin belirlenen iki ana kategori üzerinden değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmada sosyal hizmet alanına ve alan çalışanları üzerinde var olan tanımlamalara odaklanılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda sosyal hizmet tanımını birçok faktörün etkilediği görülmüştür. Bu faktörlerden önemli bir yere sahip olan katılımcı sözlüklerin; alanı seçecek kişiler üzerindeki etkisi, toplumda bıraktığı izlenimler ve bu algıların sosyal hizmet alanını nasıl etkilendiği üzerinde durulmuştur. Yapılan çalışma sonucu katılımcı sözlüklerde sosyal hizmet çalışma alanı ve meslek elemanları hakkında olumlu ve olumsuz ifadelerin yer aldığı birçok tanım yapıldığı görülmüştür. Yapılan tanımlar aracılığıyla toplumda oluşan sosyal hizmet çalışma alanı ve sosyal hizmet meslek elemanlarıyla ilgili algılar değerlendirilebilir hale gelmiştir. Bu sorunlar temelinde odaklanılan çalışma; toplumun her alanında ihtiyaç duyulan sosyal hizmet disiplinini doğru şekilde tanıtmak ve yanlış algıları ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Sosyal Hizmet Meslek Elemanı, Katılımcı Sözlükler, Sosyal Hizmet Algısı, İçerik Analizi

Giriş

Sosyal hizmet, insanların sağlık ve iyilik halini geliştiren ve artıran; kişilerin kişisel yeterliliklerini artırmayı amaçlayan, kişilerin, grupların ve toplulukların sosyal alandaki görevlerini yerine getirmelerine yardımcı olan, meslek elemanları tarafından yürütülen sistemli hizmetler

bütünü olarak tanımlanmaktadır¹. Sosyal hizmet mesleğinin ortaya çıkış nedeni ise diğer çalışma alanlarının insanların yaşadığı sorunlar karşısında yetersiz kalmalarıdır. Buna göre sosyal hizmet alanı, sorunların belirlenmesi ve çözüm aranması noktasında çalışmaktadır ki onu diğer sosyal ve beşeri bilimlerden ayıran nokta da budur (Kongar, 1972). Böylelikle insanlar sorunlarını çözebilecek ve baş etme stratejisi geliştirebileceklerdir (Pincus ve Minahani, 1973). Bu meslek disiplini doğrudan insanlarla çalışmaktadır. Çalışmalarını sürdürürken insan haklarını temel almaktadır. Bu açıdan meslek elemanları da insan haklarını temel alan mesleki etik kurallara bağlı kalmaktadırlar. Kut (1988; 2001) da sosyal hizmet alanında çalışmalar yapan kişiler gibi insan haklarını temel alarak sosyal hizmetin tanımını yapmıştır. Kut (akt Şeker, 2012)'a göre; sosyal çalışma bireyin, toplumsallaşma sürecinde içinde bulunduğu çevrede toplumsal uyumunu engelleyen durumları ortadan kaldırır. Ayrıca birey üzerinde yaratılan toplumsal baskıları hafifleterek bireyin kendini gerçekleştirmesinin önünü açar. Öte yandan bireyin gelişimine katkıda bulunacak koşulları yaratırken bireyin değişmesini de destekler. (Şeker, 2012:7). Tanımlarda da görüldüğü gibi sosyal hizmet; kişiyi bağımlı olmaktan kurtaran, kişiye sorunlar karşısında alternatif çözüm yolları sunan, kişinin çevresiyle uyumunu kolaylaştıran sistemli hizmetler bütünüdür denilebilir. Sosyal hizmet çalışmalarını sürdürürken insan haklarının korunmasını ön planda tutar ayrıca kişinin toplumda kendini gerçekleştirmesini sağlayan bir disiplin olarak düşünülebilir. Bu disiplin mesleki hizmetlerini sürdürürken bazı amaçlar doğrultusunda hareket etmektedir. Avustralya Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğine göre bireylerin ihtiyaçlarını karşılarken bireyin kişisel ve sosyal açıdan kendini gerçekleştirebileceği potansiyelini ortaya çıkarmak ve geliştirmek sosyal hizmetin temel hedeflerindendir. Ayrıca sosyal hizmet, bireyin potansiyelini geliştireceği bu değişim sürecinde sosyal adaleti geliştirmeyi amaçlamaktadır (Altındağ, 2011:9). Öncelerde gönüllülük esası kapsamında olan sosyal hizmet, toplumun yapısının değişmesi ve buna bağlı olarak ihtiyaçların da farklılaşmasıyla meslek halini almıştır. Böylelikle sosyal hizmet mesleği kapsamında hizmetlerin yürütülebilmesi için meslek elemanlarına ihtiyaç duyulmuştur (Kut, 1988:84). Çeşitli meslek unvanları kullanan meslek elemanları bugün sosyal çalışmacı olarak isimlendirilmektedirler. Sosyal çalışmacılar, toplumun sorunlarını tanımlarken çözümlemekte ve toplumun sıkıntı içinde bulunan kesimlerine ulaşarak sorunlarının çözülmesine odaklanmaktadır. Bunun içinde sosyal çalışmacılar, sahip olduğu olanakları kullanmaktadırlar.² Türkiye'de sosyal hizmet uygulamaları; yoksul, özürlüler ve kimsesizler için geliştirilmiş olup 1980 sonrasında neo-liberal politikaların etkisiyle yeniden düzenlenmiştir. 1983-1984 yılında çıkarılan bir dizi yönetmelik ile birlikte ilk düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. 1980 tarihli 2828 sayılı SHÇEK kanunuyla tüm sosyal yardımlar tek elde toplanmış olup sağlık ve sosyal yardım bakanlığına bağlanmıştır. 1980 yılında 356 sayılı KHK ile başbakanlığa bağlanan kurum, 2011 yılında ise yerini ASPB (Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı)'ye bırakmıştır. Daha önce Başbakanlığa bağlı olan SHÇEK Genel Müdürlüğünün faaliyetlerini ASPB kendi bünyesine almıştır. Sonuçta ülkemizde sosyal hizmetlerin gelişimi sosyo-ekonomik ve siyasi hayatta yaşanan gelişmelere paralel bir seyir izlemiştir denilebilir (Taşgın ve Özel, 2011:178-179). Mesleklere ilişkin toplumsal bakış açısı, meslek tanımlamalarında ortaya çıkmaktadır. Neticede meslek tanımlamaları, toplumun yapısına göre şekillenmektedir. Sosyal hizmet disiplinine ve çalışma alanına ilişkin tanımlamalarda; dergi makaleleri, sosyal çalışmayı ele alan mesleki çalışmalar, devlet politikası, mesleğin uygulama alanındaki etkinliği, katılımcı sözlükler, sosyal medya, sosyal hizmet lisans ve ön lisans eğitimi, çevresel faktörler, kültürel faktörler, ebeveyn etkisi gibi faktörler etkili olmaktadır denilebilir. Bu çalışmada sosyal hizmet mesleğinin algılanmasında etkili faktörlerden katılımcı sözlüklerin içeriğinde yer alan tanımlamalar üzerinde durulmuştur. Katılımcı sözlük; sözlükten esinlenerek oluşturulmuş ve etkileşime dayanan bir internet projesidir. Katılımcı sözlüklerde üyeler, çeşitli kavramlar hakkında tanım adı verilen yorumlar yazmaktadır. Söz konusu sözlükler bir anlamda forum sitelerinin amaç değiştirmiş halleridir denilebilir. Buna göre forum sitelerinde belirli konularda sınırlandırılan başlıklar ve yorumlar, katılımcı sözlüklerde kısıtlanmamıştır. Her yazar, istediği konuda hem objektif hem de subjektif yorumlar yapabilir (Üngüren, 2019:2881). İlk katılımcı sözlük 1 şubat 1999 tarihinde yayına başlayan Ekşi Sözlük'tür.

Günümüzde yaklaşık 700.000 sözlük yazarı, 7.000.000 okuyucu kitlesi bulunmaktadır. Katılımcı sözlüklerin geçmişi Ekşi Sözlük’ e dayanır. 15 Şubat 1999’daki entry ile açılan Ekşi Sözlük’ün yazılımı ve tasarımı internet dünyasında bir ilk olmuştur. Belirli bir konu hakkında basit bir şekilde başlık açıp, entry girebilmeyi sağlayan oluşum bilginin düzenli ve kolay ulaşılabilir olmasını sağlamıştır. Zamanla popülerleşen Ekşi Sözlük’e yazar alımları bir süreden sonra belirli bir sıra dahilinde yapılmaya başlanmış ve kısıtlanmıştır. Bunun üzerine Ekşi sözlüğe benzer içerikte katılımcı sözlükler ortaya çıkmıştır (Akyazı, 2014:188; Üngüren, 2019:2881; Öztekin, 2015:). Günümüzde güncel olan 31 katılımcı sözlük bulunmaktadır. Bu sözlüklerden sadece 11 sözlük sosyal hizmet alanını gündeme getirmiştir. Bu çalışmanın konusu katılımcı sözlüklerde “sosyal hizmet çalışma alanı” ve “sosyal hizmet meslek elemanı” tanımlamalarının incelenmesidir. Çalışmada ilk olarak sosyal hizmetle ilgili başlıca kavramlar üzerinde durulmuş; sosyal hizmetin tanımına, meslek olarak sosyal hizmet kavramına, bu disiplinin amaçlarına, sosyal çalışmacılara, Türkiye’de geçmişten günümüze kadar yapılan sosyal hizmet uygulamalarına ve son olarak sosyal hizmet meslek algısına değinilmiştir.

Yöntem

Sosyal bilimlerde araştırma yapılırken; pozitivist, yorumlayıcı ve eleştirel olmak üzere üç bakış açısından hareket edilmektedir. Bu çalışmada da yorumlayıcı yaklaşımla hareket edilmiştir. Çalışmamızda yorumlayıcı yaklaşımın seçilme sebebi, sosyal hizmet mesleğine ilişkin algının inşasında dijital sözlüklerin rolünün anlamlandırılmasıdır. Neticede sosyal hizmet çalışma alanına ilişkin tanımların yer aldığı söz konusu mecralarda, sosyal hizmet çalışma alanına ilişkin tanımlanan durumların ve detayların ortaya çıkarılması ve yorumlanması gerekmektedir.

Yorumlayıcı yaklaşım; bireylerin duygu, düşünce ve algı dünyalarına inmektedir. Toplumsal dünya, bireyin sosyal çevre ile ilişkilerinde ve bu ilişkilerden ortaya çıkan deneyimlerinde anlaşılabilir. Toplumsal alanda etkileşim içinde bulunan birey, kendi anlamlandırmaları vasıtasıyla kültürel farklılıkların oluşmasını sağlarken aynı zamanda kültürel farklılıkların anlamlar ve deneyimlerle anlaşılabilirliğini ön plana çıkarır (Silverman, 2012:122-131). Bu bakış açısından hareketle araştırmada, nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Bu sebeple incelenen sözlüklerde yorumlayıcı ifadeler oluşturulabilecek bakış açısı ile yorumlara odaklanılmıştır. Kullanılan nitel araştırma yöntemiyle güncel olan otuz bir katılımcı sözlük arasından sadece on bir güncel katılımcı sözlük belirlenmiştir. Bunun sebebi sadece on bir sözlükte sosyal hizmet çalışma alanı ve sosyal hizmet meslek elemanına ilişkin içeriklerin olmasıdır. Ayrıca çalışmada katılımcı sözlüklerin veri toplama alanı olarak seçilmesinin nedeni katılımcı sözlüklerin yazarların fikirlerini rahat bir şekilde belirtebilecekleri bir alan olması olarak düşünülmüştür. Sonuçta bu tür platformlarda yazarların daha rahat bir şekilde fikirlerini belirttikleri söylenebilir. Gürel ve Yarkin (2007)’a göre katılımcı sözlükler bireylerde gerçek kimliklerini saklama fırsatı vermektedir. Böylelikle yazarlar, gerçek hayatta olduğundan daha özgür davranmakta ve yorumlarında toplumsal statülerinin onları engellemesi ihtimalinden kurtulmaktadırlar.

İçeriklere ulaşmak adına sözlüklere 1 Nisan 2018 ile 22 Mart 2020 tarihleri arasında ulaşılmıştır. Seçilen on bir sözlük; Ayı, Blog, Dünya, Ekşi, İnci, Uludağ, Kötü, İnstela, Donanım, Memurlar Forum, Youreads Sözlük şeklindedir. Sözlüklerde veri toplanırken arama çubuğuna "sosyal hizmet" ifadesi yazılarak aramalar yapılmıştır. Bu arama sonucunda listelenen içerikler veri olarak değerlendirilmiştir. İncelenen sözlüklerde yer alan tanımlar, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Cohen, Manion ve Morrison (2007)’a göre içerik analizi, ele alınan yazılı tanımlamaların temel içeriklerinin ve bu içeriklerin taşıdığı mesajların betimlenmesi ile çözümlenmesi işlemi olarak tanımlanmaktadır. Böylelikle içerik analizi tekniği ile verilerin ardındaki saklı olan gerçeklerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır (Gülbahar ve Alper, 2009).

Çalışmada içerik analizinin bir veri analiz tekniği olarak seçilmesinin sebebi, sosyal hizmet çalışma alanına ilişkin fikirlerin katılımcı sözlüklerde yer alması ve bu sözlüklerin de ancak içerik

analizi ile değerlendirilebileceğidir. Böylelikle yapılan analizle, sosyal hizmet meslek alanına ilişkin fikirlerin değerlendirilmesi yapılabilecektir. İçerik analizi tekniğinin de işaret ettiği gibi katılımcı sözlüklerde yer alan tanımlar, sosyal hizmet mesleğinin tanımı ve meslek elemanlarına ilişkin fikirler olarak iki kategoride değerlendirilmiştir. Analizler sırasında söz konusu iki kategori, kendi içinde olumlu ve olumsuz anlamlar taşıyan alt kategorilere bölünmüştür. Buna göre alt kategoriler; “katılımcı sözlüklerde sosyal hizmet çalışma alanına ilişkin olumlu ifadeler”, “sosyal hizmet çalışma alanına ilişkin olumsuz ifadeler” ile “meslek elemanlarına ilişkin olumlu ifadeler” ve “meslek elemanlarına ilişkin olumsuz ifadeler olmak” üzere dört alt kategori şeklindedir.

Literatürde sosyal hizmet mesleğine ve çalışanlarına ilişkin tanımların yapıldığı çalışmaların çok sayıda olmadığı dikkat çekmektedir. Zeynep Akyüz (2018), Ferhat Sulhan (2011) ve Gülşah Ece Payza (2019)’nın yaptığı çalışmaların bu alanda öne çıkan çalışmalar olduğu söylenebilir. Akyüz (2018) çalışmasında, Küçükçekmece İlçesinde farklı sosyo-ekonomik seviyelerdeki okullarda görevli olan 180 öğretmenden oluşan örneklem üzerinden görüşmeler gerçekleştirmiştir. Görüşmelerde, öğretmenlerin okullardaki sosyal sorunlara yönelik görüş ve tutumları, sosyal hizmet algıları ve hem sorunların çözümü hem de okul sosyal hizmetine görüş ve önerileri saptanmaya çalışılmıştır. Çalışma, öğretmenlerin sosyal hizmet mesleğine ilişkin bilgilerinin yetersiz olmasına rağmen çoğunlukla sosyal hizmet algılarının olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bir diğer çalışmada Sulhan (2011), “Türkiye’de insan hakları bağlamında değişen sosyal hizmet algısı” çalışması ile Avrupa Birliği sürecinde insan hakları bağlamında Türkiye’de değişen sosyal hizmet algısını, farklı boyut ve uygulamalarla değerlendirmiştir. Çalışmada, sosyal hizmette meydana gelen bir değişimden veya sosyal hizmetin sorunlarından söz ediliyorsa aynı zamanda diğer alanlardaki değişimden veya diğer alanlardaki sorunlardan da söz edildiği fikrinden yola çıkılmıştır. İletişimsel eylem kuramı odak noktası alınarak toplumsal normlar, gündelik dildeki iletişimsel eylem ve sosyal hizmet disiplini üçgeninde sosyal hizmetin insan hakları bağlamında değişen algısını ortaya koymuştur.

Son olarak sosyal hizmet algısı Payza, (2019)’nın “Eşi cezaevinde olan kadınların yaşadığı sorunlar bağlamında sosyal hizmet algısı” isimli çalışmasında yer almıştır. Bu çalışmada İstanbul’da yaşayan eşi cezaevinde olan kadınların oluşturduğu örnekleme görüşme tekniği uygulanmıştır. Eşi cezaevinde olan kadınların yaşadığı sorunları ve bu sorunların arka planında yatan etkenleri ortaya çıkarmak ayrıca bu kadınların sosyal hizmet ve sosyal yardımları algılayış biçimlerinin ne olduğunu yansıtmak amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda sosyal hizmet algısına dair bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan birisi kadınların sosyal hizmet ve namus kavramı arasında ilişki kurarak faydalandıkları yardımların namuslarını koruduğuna inandıklarına ilişkin algılarıdır.

Bulgular

Katılımcı Sözlüklerde Sosyal Hizmet Çalışma Alanına İlişkin Olumlu İfadeler

Katılımcı sözlüklerde sosyal hizmet çalışma alanına ilişkin ifadeler, olumlu ve olumsuz olmak üzere birbirinden ayrılmaktadır. Olumlu ifadelerde sosyal hizmet çalışma alanının bireye ve topluma bakış açısı incelenirken aynı zamanda toplumun da sosyal hizmet çalışma alanına bakış açısı değerlendirilmiştir. Buna göre sosyal hizmet çalışma alanının topluma bakış açısına örnek verecek olursak, “*Sosyal hizmet, sosyal değişme ve kalkınmayı, sosyal içermeyi, insanların güçlendirilmesi ve özgürleşmesini hedefleyen uygulama temelli... Akademik bir meslektir. Sosyal adalet insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı sosyal hizmet için temeldir...*”³ şeklindeki yorumlarda sosyal hizmet mesleğinin farklılıklara saygı duyan ve sosyal değişmeyi destekleyen olumlu yönlerine ilişkin ifadeler yer almaktadır.

Sosyal hizmet çalışma alanının bireye bakış açısına ilişkin olumlu ifadeler incelendiğinde “Ülkemizde henüz değeri anlaşılamamış güzide bölümümüzdür. Yaşlı, engelli, kadın, çocuk gibi dezavantajlı grupta bulunan bireylerle ilgilenir. Onları psikolojik, sosyal fiziksel her türlü iyi ve topluma uyumlu hale getirmeyi amaçlar...”⁴ şeklindeki yorumda da görülebileceği gibi çalışma alanının, bireylerin topluma uyumunun sağlanmasında yerinin ve öneminin belirtildiği olumlu ifadelerle tanımlandığı anlaşılabılır.

Sosyal hizmet çalışma alanıyla ilgili yapılan olumlu tanımlamalarda toplumun bu alana ilişkin bakış açısına yer veren ifadelerin sözlüklerde nasıl yer aldığını incelediğimizde ise Dünya Sözlük ve İnci Sözlük’ün içerikleri dikkat çekmektedir. Söz konusu sözlüklerde bu çalışma alanına yönelik sosyal hizmet eğitiminin verildiği yükseköğrenim programlarına ilginin yüksek olduğuna dair fikirlerin oluştuğu görülmektedir.

“Üniversitelerde çok ilgi gören bir bölümdür.”⁵

Ayrıca ileride iş ve yüksek maaş garantisi olduğunu ifade eden yorumlarda bölümün, olumlu ifadelerle tanımlandığı görülmektedir. “...yeni kazanan arkadaşlar bölüm iyidir. Gerçekten iş garantisi var 300 atamadan 150 kişi atanmış 150 boşluk var yani bu sadece 1 kurumdan böyle varın diğer kurumları siz düşünün iyi bölümdür. Bilmeden veya yazan varsa üzülmesin aylık 3000 tlyi cepte bilin .”⁶

Sosyal hizmet çalışma alanının katılımcı sözlüklerde olumlu ifadelerle yer alması; onun farklılıklara saygı duyan, sosyal değişmeyi destekleyen ve bireylerin topluma uyumunda destekleyici olması olumlu özellikleri şeklinde tanımlanabilir. Ayrıca sosyal hizmet bölümüne ilginin yoğun olduğu görülürken mezunlarının ise iş ve maaş garantisinin olduğu fikri ön plana çıkmaktadır.

Katılımcı Sözlüklerde Sosyal Hizmet Çalışma Alanına İlişkin Olumsuz İfadeler

Katılımcı sözlüklerde sosyal hizmet çalışma alanına ilişkin yer alan tanımlar olumlu yönleri bakımından incelendiği gibi olumsuz yönleriyle de incelenmiştir. İncelenen on bir katılımcı sözlükten ilk olarak Blog Sözlük, Donanım Sözlük ve Dünya Sözlükte yapılan olumsuz tanımlar incelenmiştir. Buna göre bu çalışma alanında, üniversitelerin sosyal hizmet bölümünden mezun olan bireylerden ziyade başka bölümlerin mezunlarının meslek elemanı olarak çalışma imkanı bulduğuna değinilmiştir. Ayrıca yorumlarda açık öğretim fakültelerinden mezun olanların da sosyal hizmet alanı dışında değerlendirilmeleri söz konusudur. Söz konusu yorumlarda açık öğretim fakülte mezunlarının sosyal hizmet çalışma alanını değersizleştirdiğine ilişkin kaygının ortaya çıktığı söylenebilir.

“Alanından mezun olanlarla değil başka alanlardan mezunlarla çalışıldığı için yetersiz kalan müdahalelerin yanında yanlış müdahalelerle de uğraştığımız ve böyle giderse de daha çok uğraşacağımız açıktan okunmasına şiddetli karşı çıktığım değeri bilinmeyen ve değersizleştirilen bölüm”⁷

“Sosyal hizmetler aöf okunacak bir bölüm değil forumda konuşmuştuk daha önce bakabilirsin çok ağır bir bölüm kolay ataniyor diye tercih yapmayın”⁸

Çalışma alanındaki meslek elemanlarıyla ilgili çıkan olumsuz haberlerin bir sonucu olarak bu alanda verilen eğitimin yeterli olmadığına ilişkin fikirler söz konusudur. Söz konusu durumun çözümü olarak mesleki eğitimin yanında merhamet, vicdan gibi insani duyguları geliştirecek bir eğitime yer verilmesinin gerekliliği belirtilirken eğitim sistemi bir anlamda suçlanmıştır denilebilir.

“Eskiye nazaran aile ve sosyal politikalar bakanlığının kurulmasından sonra biraz canlanmış bir bölüm ama müfredat ve akademik yeterlilik eğitimi sağladığını düşünmüyorum. Genelde sosyal hizmetler yurtlarında belletmen huzurevlerinde/sevgi evlerinde istihdam ediliyorlar. Ama maalesef her gün görüyoruz dönen pislikleri en azından yazılı sınavla birlikte bu bölümde okuyacakların vicdan, merhamet, sabır gibi hasletlerine geliştirecek eğitimler de sunulsa...”⁹

On bir katılımcı sözlükten sosyal hizmet çalışma alanına ilişkin olumsuz ifadelerin yer aldığı Ekşi Sözlük ve Uludağ Sözlük incelendiğinde; daha çok sosyal hizmet çalışma alanının toplumun bir kesimi tarafından yanlış tanınması veya hiç tanınmamasından yakınılan ifadelere yer verilmiştir. Sözlüklerdeki ifadelere bakıldığında toplumda sosyal hizmet bölümünün 2 yıllık bir program olduğu fikri hakimdir denilebilir.

“Üniversite yerleştirme sonuçları açıklanır ve meraklı komşulardan biri sorar. Evladım neresi oldu, bölüm ne? Sosyal hizmet oldu teyzecim, oo çok güzel hayırlı olsun evladım 2 yıllık mı? An itibariyle kopulan yerdir...”¹⁰

Böyle bir düşüncenin oluşması da sözlük kullanıcıları tarafından, Dünya’ ya göre ülkemizde sosyal hizmet çalışma alanının itibar görmemesi ve memur maaşlarının düşük olması gibi durumlardan dolayı toplumun gözünde önemsiz bir meslek olarak görülmesine bağlanmaktadır.

“Gelecekteki mesleğim. Yurt dışında hem itibari hem maaşı gayet iyiymen ülkemizde böyle bir mesleğe düşük memur maaşının reva görülmesi ve halk arasında ne o, 2 yıllık mı 4 yıllık mı? Hukuk gelmedi herhalde...” gibi tepkilere maruz kalması moralimi bozmaktadır. Daha geçen hafta berberim Umut abiye heyecanla üniversiteyi kazandığımı söylediğimde bölümün ismini duyunca “okul olsun da...” cevabını alarak büyük hayal kırıklığına uğrayan benim...”¹¹

Son olarak sosyal hizmet meslek alanına ilişkin olumsuz yorumların yer aldığı konulardan bir diğeri ise gelişmiş ülkelere nazaran ülkemizde daha az değer verilen bir alan olduğu üzerinde durulmuştur.

“Gelişmiş ülkelerde genelde toplumun iyileşmesi noktasında bir numaralı yerde bulunan sosyal hizmet mesleğini, Türkiye’de ilahiyat mezunları dahi sağlayabiliyor. Dolayısıyla müraaatçıların sözde manevi desteği alması sağlanırken, diğer sorunlarına çözüm aranmıyor...”¹²

Katılımcı sözlüklerde sosyal hizmet alanına ilişkin olumsuz ifadelerin yer aldığı yorumlara bakıldığında alana ilişkin mesleki eğitimin yetersiz olduğu düşünülürken açık öğretim gibi alternatif eğitim alanlarının da eleştirildiği görülmektedir. Toplumda sosyal hizmet alan eğitimi hakkında yanlış bilgilerin yer aldığı ve ülke genelinde de diğer alanlara nazaran daha az değer verildiğine ilişkin fikirler dikkat çekmektedir.

Katılımcı Sözlüklerde Sosyal Hizmet Meslek Elemanlarına İlişkin Olumlu İfadeler

Sözlüklerde; sosyal hizmet çalışma alanı hakkında yapılan tanımların yanında meslek elemanlarıyla ilgili tanımlar da yer almaktadır. Yapılan tanımlar hem olumlu hem de olumsuz ifadeler içermektedir. Meslek elemanı hakkında yapılan tanımlar ilk olarak olumlu yönden ele alındığında meslek elemanlarının psiko -sosyal sorunların tespit edilip çözülmesinde mesleki teknikleri kullandıkları öne sürülmüştür. Ayrıca meslek elemanları; bireyler, gruplar ve topluluklarla çalışmalarını yürüten kişiler olarak tanımlanmaktadır.

“Bireylerin, grupların ve toplulukların kendilerinden ya da içinde yaşadıkları sosyal çevreden kaynaklanan psiko –sosyal sorunlarını tespit ederek bireyin toplumsal fonksiyonlarını düzeltmek, desteklemek ve değiştirerek sorun olarak getirilen olgunun çözülmesi ve giderilmesine

yönelik çalışmalarla bu sorunların çözümü ya da en aza indirgenmesi için kendi mesleki yöntem ve teknikleri kullanarak gerekli yardımları yapan kişidir.”¹³

Bu mesleği yapacak bireylerin belirli kişisel özelliklere sahip olması gerektiği vurgulanmıştır. Buna göre sosyal hizmet meslek elemanı; sosyal çevreye ilgili, sabırlı, konuşma ve ikna kabiliyetine sahip olma gibi belirli özelliklere vasıf olmalıdır. Ayrıca meslek elemanlarının toplumun dışında kalmış gecekondulu ve benzeri yerlerde yaşayan bireylerin ihtiyaçlarını gidermek için uygun hizmet modellerini sunduğu söylenerek meslek elemanlarını övücü ifadeler kullanılmıştır.

“Ekonomik, sosyal, kültürel yönden sıkıntı içinde bulunan kişi, grup ve topluluklara sorunlarını tanıyıp çözümlemelerinde, sahip oldukları olanakları kullanma, çevredeki olanakları araştırma ve yararlanmalarında yardımcı olur. Sosyal ve ekonomik yoksunluk içinde bulunan yaşlıların huzurevlerine yerleştirilmeleri ve bakımlarının sağlanması için gereken çalışmaları yürütür. Kimsesiz çocukların koruyucu ailelere veya yetiştirme yurtlarına yönlendirilmelerini sağlar. Yoksunluk içinde olup temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ailelere, para, gıda, giyim yardımı yapmak amacı ile gerekli hizmetleri geliştirir, bu hizmetlerin uygulanması için kaynak sağlamaya çalışır. Gelişmede geri kalmış kırsal alanlarda gecekondulu bölgelerinde insanların ihtiyaçlarını saptar ve karşılanması için gerekli girişimlerde bulunur. Ayrıca sosyal hizmet uzmanı olmak isteyenlerin kişisel ve toplumsal sorunlara derin ilgi duyan, konuşma ve ikna kabiliyeti olan, başkalarının duygularını anlayabilen, insanların refahına önem veren, devamlı olarak kendini ve sosyal anlayışını geliştirecek, liderlik özelliklerine sahip kimseler olmaları beklenir.”¹⁴

Yorumlarda, meslek elemanlarının gelişmiş bazı ülkelerde de çalışma alanı bulduğu hatta bu ülkelerde sosyal hizmet mezunlarına nitelikli göçmen olarak iş imkanı sağlandığı üzerinde durulmuştur. Bu bölümü uzaktan eğitimle bitirenlerin de bazı gelişmiş ülkelerde iş imkanı bulabileceği öne sürülmüştür.

“...Şu anda İngiltere ‘den tut Kanada ve Avusturalya’ya kadar tüm gelişmiş ülkelerde bu meslekten açık var. Ve mezunlarını nitelikli göçmen olarak alıyorlar. Sanırım uzaktan öğretimle bu bölümü okuyacağım... Bununla en azından dünyanın en gelişmiş ülkelerinde iş bulma şansın var.”¹⁵

Katılımcı sözlüklerde meslek elemanlarının taşınması gereken bazı kişilik özelliklerinin belirtildiği görülmüştür. Özellikle dezavantajlı kesimlerle kurulacak iletişim sırasında söz konusu kişilik özelliklerinin önemli olduğu belirtilmiştir. Son olarak mezunların, iş bulmak adına yurt dışında da şanslarını deneyebilecekleri ifade edilmiştir.

Katılımcı Sözlüklerde Sosyal Hizmet Meslek Elemanına İlişkin Olumsuz İfadeler

Katılımcı sözlüklerde meslek elemanlarını öven olumlu tanımlar yer aldığı gibi olumsuz tanımlar da bulunmaktadır. Sözlüklerin üzerinde durduğu olumsuz tanımlardan biri toplumun sosyal hizmet meslek elemanlarının görevlerine ilişkin bilgi yetersizliklerinin olmasıdır. *“Benim ebeveynlerimin bir türlü nasıl bir meslek olduğunu anlamadığı bir meslek...”¹⁶*

Sözlüklerde meslek elemanlarının; hasta bakıcılık, temizlik gibi işlerde çalışabildiğine dair bir fikrin oluştuğu görülmektedir. *“Toplumda hasta bakıcı veya temizlik görevlisi gibi bir algı oluşturan ve Hacettepe sınırlarından yıllarca çıkamamış, kendini kanıtlayamamış ve statüsünün dahi devletçe belirlenmediği gereksiz görülen ve her işi yapıyor da her gün yatıyor fikrinde götürülen ve sonunda sözde uzmanlık vaat eden bir meslek/bölümdür...”¹⁷*

Toplumu suçlayan bu yorumda topluma karşı bir öfkenin olduğu görülmektedir. Ayrıca sosyal hizmet çalışma alanında yer alan ya da almak isteyen bireylerin toplumun bu tutumundan rahatsız olduklarını göstermektedir. *“Sosyal hizmetlerin çok bir etkisi kalmadı artık. Çünkü devlet baba denklik verdi işletme iktisat ve hukuk bölümlerine. İİBF’ciler de sosyal çalışmacı olabilecek artık. yazık yazık. Önümüze taş koyan koyana ne olacak”¹⁸*

Birkaç tanım incelendiğinde; meslek elemanlarının kullanmış olduğu unvanın ne olduğu konusunda netliğin olmadığı görülmektedir. *"Bu bölümden mezun olan kişiler "sosyal hizmet uzmanı" unvanını almaktadırlar. Benim de çok yakın zamanda almış olduğum unvandır. Son zamanlarda bu bölümden mezun olan kişilere "sosyal çalışmacı" da denmeye başlanmıştır. Bu sıfat bana daha sempatik ve kullanışlı gelse de devletin yaptığı sosyal çalışmacı tanımı yüzünden kullanmaktan imtina ediyorum. Zira yapılan tanıtımda sosyal çalışmacı sıfatına alakasız bölümlerden mezun olmuş insanlar sokulmuştur. Bunlar sosyologlar, psikologlar, sosyal bilgiler öğretmenleri, hatta din görevlileridir"*¹⁹

Ayrıca kazanılan en kolay unvan olduğu aynı zamanda bu unvana sahip olmak için hiçbir beceri, donanım ve bilgi gerekmediği, sadece üniversite sınavında barajı geçmenin yeterli olduğuna değinilmiştir. *"Sosyologların bir türlü sosyal hizmetlerde çalışmaya layık görmeyen meslek. Ama asıl sorun ne bugün çözdüm bir sosyoloji mezunu olarak..."*²⁰

Sonuç olarak sözlüklerde meslek elemanlarının toplum tarafından iş tanımlarının tam olarak anlaşılmadığı görülmektedir. Bu durum, meslek elemanları tarafından eleştirilmektedir. Aynı zamanda meslek elemanlarının bir özelliğe sahip olmadan sadece mezun olmalarının sosyal hizmet meslek alanı için yeterli olduğu ancak bu durumun da eleştirildiği görülmüştür.

Sonuç ve Tartışma

Sosyal hizmet; toplumun sorunlarına eşitlik ilkesi kapsamında yaklaşan bir disiplindir. Bu disiplinin meslekleşmesi ile birlikte sosyal hizmet, insanı temel alan her kurumda kendine yer edinmiştir. Sosyal hizmet çalışma alanı 'sosyal çalışmacı' adı verilen meslek elemanları tarafından yürütülmektedir. Türkiye' de geçmişi 1980'lere dayanan sosyal hizmet çalışma alanı günümüzde toplumun bir kesimi tarafından hâlâ tam olarak tanınmayan bir alandır. Bu durum, bir internet projesi olan katılımcı sözlükler incelendiğinde tespit edilmiştir.

Atanma oranlarının önceki dönemlerde fazla olduğu fakat dönem dönem bu oranlarda dalgalanmaların yaşandığı ve günümüzde atanma oranlarında azalma görülen sosyal hizmet çalışma alanına, sosyal hizmet lisans eğitimi almış bireylerin yanı sıra sosyolog, psikolog, psikoloji ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık gibi sosyal bilimcilerin de kadrolara yerleştirildikleri görülmektedir. Bu durumun sosyal hizmet bölümünü seçmek isteyen bireylerin üzerinde olumsuz bir algı oluşturduğu incelenen on bir katılımcı sözlükte de görülmektedir. Kadrolara sosyal hizmet bölümü mezunu olanlarla birlikte diğer sosyal bilimcilerin de alınması meslek elemanlarının 'sosyal hizmet uzmanı' unvanının yerine 'sosyal çalışmacı' unvanıyla çalışma yürütmelerine neden olmuştur.

Sosyal hizmet meslek elemanları alandaki çalışmalarını insani değerlere uygun olarak yürütmelidir. Bu yüzden çalıştığı bireylerin onuruna yakışır bir şekilde çalışmalarını sürdürmelidir. Son zamanlarda meslek elemanlarıyla ilgili insani değerlere uygun olmayan davranışları içeren haberler, gerek çalıştıkları kurumları gerekse aynı unvana sahip meslektaşlarını zor durumda bırakmaktadır. Bu kapsamda sözlük kullanıcılarının değindiği gibi ülke gündeminde böyle haberlerin yer almaması veya daha az yer alması için meslek elemanlarına lisans eğitiminde mesleki eğitimin yanında ahlaki değerlerini geliştirecek eğitimin de verilmesi gerekmektedir.

Sözlükler incelenirken sosyal hizmet bölümünü seçecek bireylerin, sözlüklerin yönlendirici etkisinden yararlandıkları görülmektedir. Bu durumun toplumda sosyal hizmet çalışma alanının tam ve doğru bir şekilde anlaşılmadığından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca sosyal hizmet bölümü hem açık öğretim fakültelerinde hem de örgün eğitim veren fakültelerde okutulmaktadır. Toplumda bu çalışma alanında çalışanlar ve çalışacak olanlar tarafından bölümün açık öğretim fakültelerinde okutulmasının doğru bulunmadığı incelenen katılımcı sözlüklerde de görülmüştür. Hatta sözlüklerin, sosyal hizmet bölümüyle alakalı olarak açık öğretim fakültelerine yönelik olumsuz algıların oluşmasına neden olduğu da söylenebilir.

Kaynakça

- Akyazı, A. (2014). Yeni iletişim ortamı olarak dijital katılımcı sözlüklerde nefret söylemi, *Marmara İletişim Dergisi*, 22, 183-193. <https://doi.org/10.17829/midr.20152214173>
- Akyüz, Z. (2018). İlköğretim Öğretmenlerinde Sosyal Hizmet Algısı ve Okul Sosyal Hizmeti. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Altındağ, Ö. (2011). Sosyal Hizmetin Doğası ve Amaçları. *Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını*, 6-18
- Bolgün, C., Şahin, F., ve Baydur, H. (2017). Manisa'da Toplumun Sosyal Hizmet Mesleğine İlişkin Farkındalığı ve Tutumu: Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Celal Bayar Üniversitesi*.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). New York, NY: 1. <https://doi.org/10.4324/9781315456539-10>
- Gülbahar, Y. Ve Alper, A. (2009). Öğretim teknolojileri alanında yapılan araştırmalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 42-2, 93-111.
- Gürel, E. Ve Yakın, M. (2007). Ekşi Sözlük: Postmodern elektronik kültür, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(4), 202-220. <https://doi.org/10.18094/josc.306696>
- Kongar, E. (1972). *Sosyal Çalışmaya Giriş*, Ankara: SBD. Yayınları. <https://doi.org/10.19059/mukaddime.551669>
- Kut, S., (1988). Sosyal Hizmet Mesleği, Nitelikleri, Temel Unsurları Müdahale Yöntemleri, s:84
- Kut, S., (2001). İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet, Prof. Dr. Nesrin Koşar'a Armağan. Ankara.
- Öztekin, H. (2015). Yeni medyada nefret söylemi: Ekşi Sözlük örneği, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 925-936. <https://doi.org/10.17719/jisr.20153813698>
- Payza, G. E. (2019). Eşi Cezaevinde Olan Kadınların Yaşadığı Sorunlar Bağlamında Sosyal Hizmet Algısı. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi.
- Pincus, A. Ve Minahan, A. (1973). *Social Work Practice: Model And Method*. F. E. Peacock. <https://doi.org/10.1086/643134>
- Silverman, D., (2012), “Nitel/Nicel”, ed. Chris Jenks, *Temel Sosyolojik Dikotomiler*, (Çev. İhsan Çapcıoğlu ve Fatma Çapcıoğlu), Birleşik Yayınevi, s.116-140.
- Sulhan, F. (2011). Türkiye’de İnsan Hakları Bağlamında Değişen Sosyal Hizmet Algısı. Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi.
- Şeker, A. (2012). Sosyal Hizmete Giriş. *Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri*, s:7
- Taşgın, N.Ş., & Özel, H. (2011). Türkiye’de Sosyal Hizmetlerin Dönüşümü. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 175-190.
- Üngören, E. (2019). Yeni medya iletişim kanalı olarak katılımcı sözlük sitelerine yönelik bir değerlendirme. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 2878-2907. <https://doi.org/10.26466/opus.567125>